

Stadtrallye

Po stopách česko-německého soužití v Českých Budějovicích

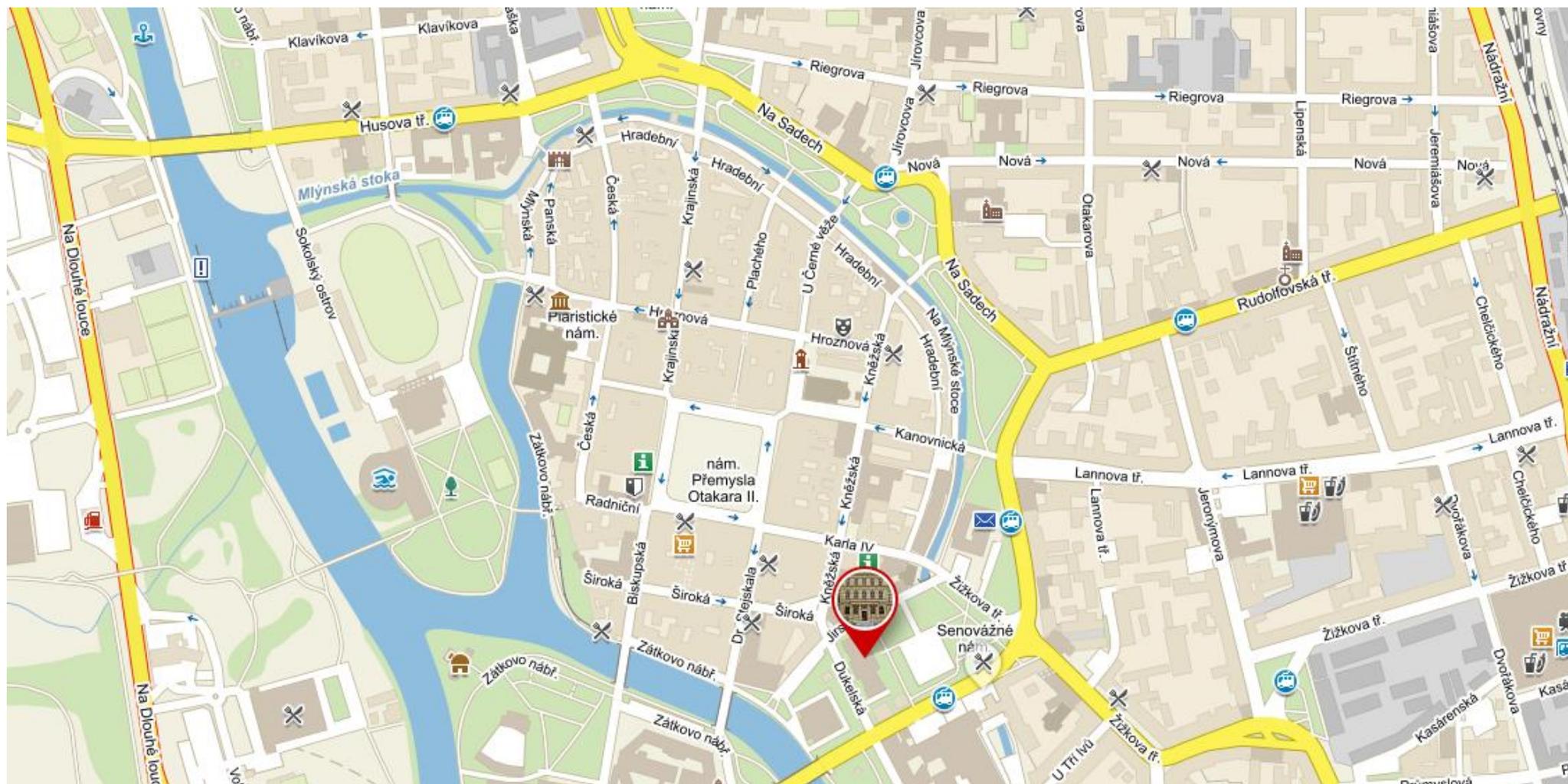
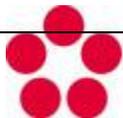
Auf den Spuren des deutsch-tschechischen Zusammenlebens in Budweis

Europäische Union
Evropská unie
Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung
Evropský fond pro
regionální rozvoj

Ziel ETZ | Cíl EÚS
Freistaat Bayern –
Tschechische Republik
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014 – 2020 (INTERREG V)

Červeně vyznačený bod je Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, které je začátkem i cílem Stadtrallye.

Die rot markierte Stelle ist das Südböhmische Museum in Budweis. Es ist der Ausgangspunkt sowie das Ziel der Stadtrallye.

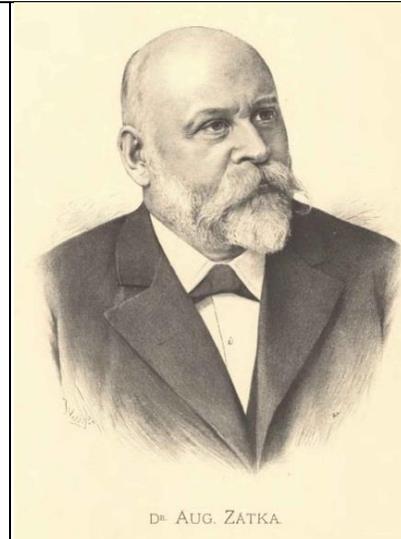
České Budějovice bývaly městem, kde vedle sebe žilo české a německé obyvatelstvo tak provázaně, že nebývalo snadné rozlišit, kdo je kdo. Americký historik Jeremy King dokonce tvrdí, že obyvatelstvo v Budějovicích nešlo dělit na Čechy a Němce, a vymyslel pro ně speciální označení – **Budweiseři**. V politice byla situace ale jiná. Zářným příkladem politického soupeření v národnostních kulisách byli dva českobudějovičtí starostové – Němec **Josef Taschek** a Čech **August Zátka**. Ti Vám nyní zadají několik úkolů, prostřednictvím kterých se lépe seznámíte s městem.

*In Budweis lebten tschechisch- und deutschsprachige Einwohner so nebeneinander und miteinander, dass man nicht leicht sagen konnte, wer Deutscher und wer Tscheche war. Auch der amerikanische Historiker Jermeij King behauptete, dass man die Bewohner von Budweis nicht in Tschechen und Deutsche unterteilen könne. Er erdachte für sie die spezielle Bezeichnung „**Budweiser**“. In der Stadtpolitik war die Situation allerdings etwas anders. Ein typisches Beispiel der politischen Auseinandersetzungen zwischen den Nationalitäten waren zwei Budweiser Bürgermeister – der Deutsche **Josef Taschek** und der Tscheche **August Zátka**. Die beiden stellen Euch nun einige Aufgaben, mit deren Hilfe ihr die Stadt besser kennen lernt.*

Josef Taschek (1857–1939)

Josef Taschek byl významný představitel českobudějovických Němců. Vystudoval vídeňskou techniku, v 27 letech byl poprvé zvolen do zastupitelstva Českých Budějovic, v letech 1903–1918 byl starostou tohoto města. Za jeho starostování vzniklo několik škol, byl postaven Justiční palác, Městské muzeum, městská nemocnice.

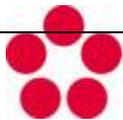

August Zátka (1847–1935)

Mluví českobudějovických Čechů August Zátka vystřídal svého politického protivníka J. Taschka v čele města, ale funkci zastával jen v letech 1918–1919. Podporoval zakládání českých škol a českých podniků, např. smaltovny a Českého akciového pivovaru (Budějovický Budvar).

Josef Taschek war ein bedeutsamer Vertreter der Budweiser Deutschen. Er studierte an der Wiener Technischen Hochschule. Mit 27 Jahren wurde er zum ersten Mal in den Budweiser Stadtrat gewählt und in den Jahren 1903 bis 1918 war er Bürgermeister der Stadt. Während seiner Amtszeit entstanden mehrere Schulen, der Justizpalast, das Städtische Museum und das Städtische Krankenhaus wurden gebaut.

Der Sprecher der Budweiser Tschechen, August Zátka, löste seinen politischen Gegenspieler Josef Taschek als Bürgermeister der Stadt ab. Die Funktion übte er allerdings nur in den Jahren 1918-1919 aus. Er unterstützte die Gründung von tschechischen Schulen und Unternehmen, z.B. der Emailfabrik und der Tschechischen Aktien-Brauerei (Budweiser Budvar).

A.

Po dopoledním programu už musíte být pořádně vyhládlí. Vaším úkolem je ve Vašich malých skupinkách **poobědvat**. Třeba narazíte i na něco typicky českého, co v Německu nemají. Během oběda **vytvořte malý česko-německý slovník** s minimálně deseti slovy, který bude obsahovat názvy jídel, která jste si dali nebo jejich jednotlivých součástí.

*Nach dem Vormittagsprogramm seid ihr sicherlich hungrig. Eure Aufgabe ist es, in Eurer Kleingruppe **Mittag zu essen**. Vielleicht findet ihr auch etwas typisch Tschechisches, das es in Deutschland nicht gibt? **Erstellt beim Mittagessen ein kleines deutsch-tschechisches Wörterbuch** mit mindestens 10 Wörtern, das die Namen der Gerichte oder einzelne Zutaten beinhaltet, die ihr gegessen habt.*

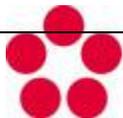

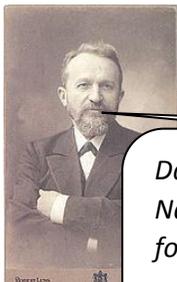

B.

Damit ihr eine Vorstellung davon bekommt, wie sich die Nationalitätenverhältnisse mit der Zeit änderten, schaut Euch die folgende Tabelle an.

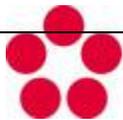
*Eine Aufgabe für Mathematiker: **Ergänzt in der Tabelle die fehlenden Angaben zu den Einwohnerzahlen in Budweis.***

Abyste si udělali představu o tom, jak se postupně měnily národnostní poměry, prohlédněte si následující tabulku.

Úkol pro matematiky: **Doplňte do tabulky odpovídající údaje týkající se počtu obyvatel v Českých Budějovicích.**

Rok / Jahr	Češi / Tschechen	%	Němci / Deutsche	%
1880	11 812	49,96 %	11 829	
1900	23 427		15 436	39,72 %
1910		61,77 %	16903	38,23 %
1921	36617	83 %		17 %

C.

Typickým představitelem Budweiserů, tedy těch, kdo se necítili být ani Čechy ani Němci, byl **Vojtěch (Adalbert) Lanna**, loďmistr, stavitel a podnikatel. Na konci Lannovy třídy a na začátku parku Na Sadech stojí jeho socha s alegorickými výjevy na podstavci. S pomocí plánu města tuto **sochu najděte**.

První z výjevů představuje divokou Přírodu, druhý člověka – samotného Lanna – který svým umem dokáže využívat její potenciál. Rukou přitom ukazuje k dalším 3 reliéfům, zobrazujícím obory, ve kterých Vojtěch Lanna vynikal. **Pokuste se je identifikovat a zakroužkujte je mezi následujícími slovy:**

*Ein typischer Vertreter der „Budweiser“, d.h. der Bewohner, die sich weder als Tschechen noch als Deutsche verstanden, war **Adalbert (Vojtěch) Lanna**. Er war Schiffsmeister, Bauherr und Unternehmer. Am Ende der Lanna-Straße und am Anfang des Parks Na Sadech steht seine Statue mit allegorischen Szenen am Sockel. **Findet diese Statue**. Der Stadtplan hilft Euch dabei.*

*Die erste Szene zeigt die wilde Natur, die zweite eine Person – Lanna selbst -, der mithilfe seines Könnens das Potential der Natur zu nutzen weiß. Dabei weist er mit seiner Hand auf drei weitere Reliefs, die die Bereiche darstellen, in denen Lanna tätig war. **Versucht diese zu erkennen und kreuzt sie unter den folgenden Begriffen an:***

průmysl/ *Industrie*

zemědělství/ *Landwirtschaft*

výroba nábytku/ *Möbelherstellung*

sport/ *Sport*

železnice/ *Eisenbahn*

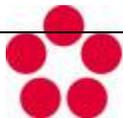
školství/ *Schulwesen*

vodní doprava/ *Wasserverkehr*

letectví/ *Flugwesen*

obuvnictví/ *Schuhherstellung*

plátenictví/ *Produktion von Leinen*

D.

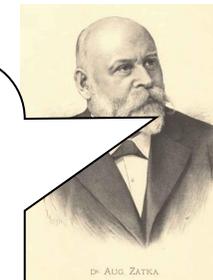

Gerne würde ich Euch natürlich auch meine Wirkungsstätte zeigen, das Budweiser Rathaus. **Findet das Rathaus auf dem Platz Přemysl Otakar II.**

Sucht die vier allegorischen Statuen – sie versinnbildlichen Weisheit, Behutsamkeit, Gerechtigkeit und Tapferkeit. Erkennt ihr, welche Statue welche Tugend darstellt? **Ergänzt die entsprechende Tugend unter den Abbildungen der Statuen.**

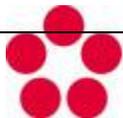
Rád bych se Vám samozřejmě pochlubil místem svého působiště, českobudějovickou radnicí. **Najdete ji na Náměstí Přemysla Otakara II.**

Všimněte si 4 alegorických soch – znázorňují Moudrost, Opatrnost, Spravedlnost a Statečnost. Poznáte která je která? **Doplňte odpovídající ctnosti k obrázkům jednotlivých soch.**

Zkuste jednu z těchto ctností ztvárnit živým obrazem a **svou kompozici vyfotografujete.**

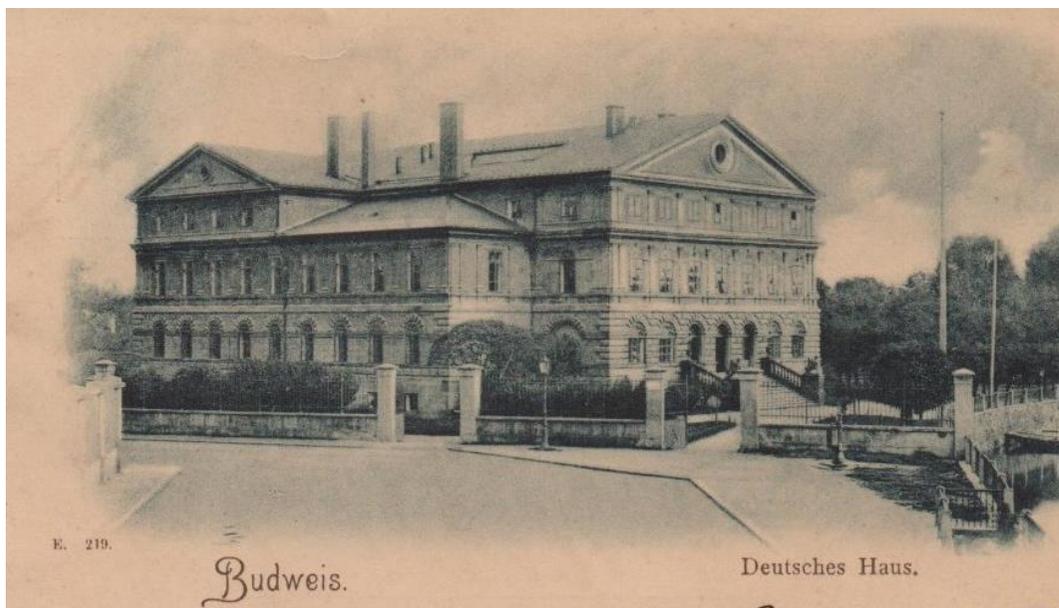
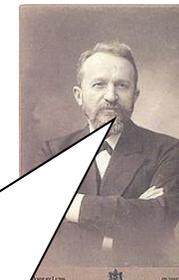
Stellt eine der Tugenden als „lebendiges Bild“ nach und **fotografiert dieses Gruppenbild.**

E.

Samozřejmě nejen prací je živ člověk! Rád jsem se scházel s přáteli v našem tajemném spolku „Schlaraffia Budovicia“ odkazující na bájnou zemi spáčů (od *schlafen*). V tomto recesistickém spolku se bylo možné potkat s různými osobnostmi bez rozdílu národnosti, náboženství či politického vyznání, ostatně taková kontroverzní témata se zde ani probírat nesměla. Každý z nás měl i své fiktivní jméno, mně kupříkladu říkali Bruno der Stänkerer, Ritter von Zwetschkenfels (Bruno Rýpal, rytíř ze Švestkové skály). **Vymyslete si také vlastní jméno pro vaši skupinu** a napište ji na začátek pracovního listu. Na obrázku je náš hrad, vlastně Německý spolkový dům, který později trochu provokativně překřtili podle slovanské bohyně. **Najděte ho u řeky Malše, pomůže vám přitom obrázek. Napište, jak se dnes jmenuje a jakou má barvu fasády.**

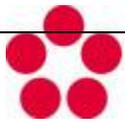
Natürlich lebt der Mensch nicht allein von der Arbeit! Mit Freunden habe ich mich gerne in unserem geheimen Verein „Schlaraffia Budovicia“ getroffen; der Name verweist auf das sagenhafte Land der Schläfer. In diesem satirischen Verein konnte man sich mit unterschiedlichen Menschen ohne Rücksicht auf das nationale, religiöse oder politische Bekenntnis treffen. Kontroverse Themen durften hier nicht diskutiert werden.

*Jeder von uns hatte auch einen fiktiven Namen, mich nannten sie beispielsweise Bruno den Stänkerer, Ritter von Zwetschkenfels. **Denkt euch auch einen Namen für Eure Gruppe aus** und schreibt sie auf die erste Seite der Arbeitsblätter.*

*Die Abbildung zeigt unsere Burg, also eigentlich das Deutsche Vereinshaus, welches später – etwas provokativ – nach einer slawischen Heiligen benannt wurde. **Findet das Haus am Fluss Malše**; die Abbildung hilft Euch dabei, es zu erkennen. **Schreibt auf, wie das Gebäude heute heißt und welche Farbe die Fassade hat***

jméno budovy/ Name des Gebäudes: _____

barva/Farbe: _____

F.

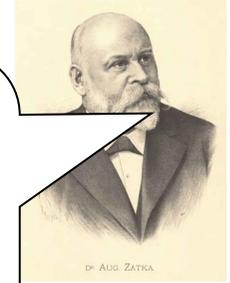

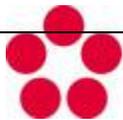
Auf dem Stadtplan vom 1911 ist ganz unten die Budweiser Synagoge eingezeichnet. **Vergleicht den historischen Stadtplan mit dem heutigen und findet den heutigen Standort der Synagoge.** Findet heraus, was mit der Synagoge passiert ist und was sich hier heute befindet.

Hier findet ihr auch eine Abbildung der Synagoge. **Macht ein Vergleichsfoto** aus derselben Perspektive.

Na plánu města z roku 1911 je ve spodní části zakreslena synagoga. **Porovnejte historický plán města s dnešním a najděte toto místo.** Zjistěte, co se se synagou stalo a co se zde nachází dnes.

Porovnejte obrázek synagogy s dnešním stavem a **udělejte srovnávací fotografii** ze stejného úhlu pohledu.

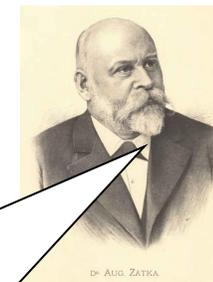
G.

Auf dem Hauptplatz steht neben dem Schwarzen Turm die Kathedrale des Hl. Nikolaus. **Geht zu der Kathedrale.** Der heutige Zustand geht auf das Jahr 1785 zurück, als der Kaiser Josef II. das Budweiser Bistum gründete. Die ursprüngliche Pfarrkirche wurde erhoben zur Kathedrale der neuen Diözese. Seit ihrer Gründung wechselten sich hier zwölf deutsch- oder tschechischsprachige Bischöfe ab.

Zwischen 2011 und 2013 wurde das Interieur renoviert und bei dieser Gelegenheit die Überreste eines Heiligen, der bereits im Jahre 1644 nach Budweis überführt worden war, erneut bestattet. **Findet sein Grab in der Katedrale! Notiert den Namen dieses barocken Stadtpatrons** (es ist nicht der Hl. Nikolaus!).

Kennt ihr den Namen des heutigen Budweiser Bischofs und wisst ihr auch, wie der Passauer Bischof heißt?

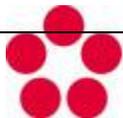
U náměstí stojí vedle Černé věže katedrála sv. Mikuláše, **navštivte ji!** Do dnešní podoby byla upravena v roce 1785, kdy císař Josef II. založil českobudějovické biskupství a původně farní kostel byl povýšen na sídelní katedrálu nové diecéze. Od jejího založení se zde vystřídalo 12 německy nebo česky mluvících biskupů. V letech 2011–2013 byl její interiér nově zařízen, a při této příležitosti zde nově uloženy ostatky světce, které byly do Českých Budějovic převezeny už v roce 1644. **Najděte v katedrále jeho náhrobek! Napište jméno tohoto barokního patrona města** (nejedná se o sv. Mikuláše!).

Znáte jméno současného budějovického biskupa a víte, jak se jmenuje biskup pasovský?

patron města/Stadtpatron: _____

budějovický biskup/Budweiser Bischof: _____

pasovský biskup/Passauer Bischof: _____

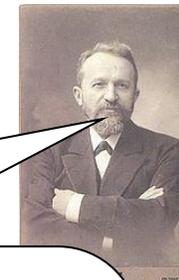
H.

Dr. AUG. ZÁTKA

Jste stále u Černé věže? Víte, že na jejím vrcholu je zvon pojmenovaný Budvar? Ten dnes sice nevidíte, ale **zkuste najít v Kněžské ulici hned za katedrálou dům, ve kterém bydlela místní slavná zvonařská rodina Pernerů**, která tento zvon odlila. Pernerovi do Budějovic přišli z jižního Tyrolska a po válce přesídlili kvůli nucenému vysídlení německých obyvatel města do Bavorska. Rodina Pernerů dnes žije v Pasově a stále opravuje zvony. Dům poznáte podle domovního znamení, **které dokreslete do prázdného štítu na obrázku.**

Jaké má č. popisné a co se v něm nachází dnes?

*Seid ihr immer noch am Schwarzen Turm? Wisst ihr, dass die Glocke in der Spitze des Turmes Budvar genannt wird? Diese Glocke werdet ihr heute zwar nicht sehen, **sucht aber in der Kněžské ulice direkt hinter der Katedrale das Haus, in dem die bekannte Glockenmacher-Familie Perner lebte. Sie erschuf diese Glocke.***

*Die Familie Perner war aus Südtirol nach Budweis gekommen. Nach dem Zweiten Weltkrieg übersiedelte sie wegen der Zwangaussiedlung der deutschen Bevölkerung nach Bayern. Die Familie lebt heute in Passau und gießt immer noch Glocken. Das Haus der Familie erkennt ihr anhand eines Symbols an der Fassade des Hauses. **Welche Hausnummer hat das Haus und was befindet sich heute in dem Haus?***

Vor dem Haus warten die Studentinnen Sara und Denise auf Euch. Von ihnen bekommt Ihr weitere Aufgaben.

č. popisné/Hausnummer: _____

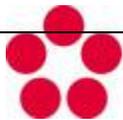
dnes/heute: _____

Dr. AUG. ZÁTKA

Když jsme s kolegou Taschkem mluvili o Německém spolkovém domě, musíme zmínit i ten český! Dodnes se mu říká Beseda a nachází se nedaleko zastávky Poliklinika Sever. Poznáte jej podle velkého nápisu „Beseda“. 21. ledna 1894 zde byla svolána první schůze upisovatelů akcií pro nový český akciový pivovar, dnešní Budvar, který měl posílit pozici Čechů žijících v Budějovicích na poli průmyslu a konkurovat německému měšťanskému pivovaru. Více o tom se dozvíte při prohlídce v Budějovickém Budvaru.

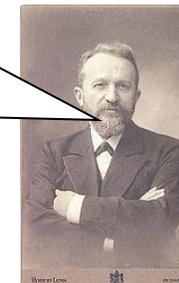
Až do roku 1918 nás Čechy před ním pobuřovala socha rakouského císaře Josefa II. **Dnes blízko Besedy stojí socha úplně jiného panovníka. Napište jeho jméno!**

I.

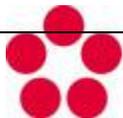
Wenn wir mit dem Kollegen Zátka über das Deutsche Vereinshaus gesprochen haben, müssen wir natürlich auch das tschechische erwähnen! Bis heute wird das Haus „Beseda“ genannt und befindet sich in der Nähe der Haltestelle Poliklinika Sever. Man erkennt das Haus an einer großen Aufschrift „Beseda“. Am 21. Januar 1894 wurde hierher die 1. Sitzung der Anteilseigner der Aktien für die neue Tschechische Aktienbrauerei einberufen, die die Position der Tschechen in Budweis auf dem Gebiet der Industrie verstärken und dem deutschen Bürgerbräu konkurrieren sollte. Mehr von dieser Geschichte erfahrt ihr bei der Führung in der heutigen Budvar Brauerei.

*Bis 1918 regten sich die Tschechen über die Statue des österreichischen Kaisers Joseph II. auf, die direkt vor dem Beseda-Haus stand. **Heute steht in der Nähe die Statue eines ganz anderen Herrschers in Böhmen. Schreibt seinen Namen auf!***

Jméno panovníka, jehož socha dnes stojí nedaleko budovy Besedy/

Name des böhmischen Königs, dessen Statue in der Nähe des Beseda-Hauses steht: _____

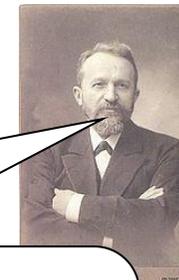

J.

Úplně poslední úkol můžete splnit na Piaristickém náměstí v areálu nejstarší dochované památky města – dominikánského kláštera, **vydejte se k němu**.

Vejděte do jeho zahrady vedle kostela, kde najdete sochu jeho patrona, sv. Dominika – je to ta první vlevo. **Zjistěte, z jakého roku pochází** – pomůže vám chronogram na podstavci (červená písmena jsou zároveň římskými čísly – sečtěte je). Jaké vám vychází datum?

*Diese Aufgabe könnt ihr auf dem Piaristen-Platz erledigen, auf dem Areal des ältesten erhaltenen Bauwerks der Stadt – das Dominikanerkloster. **Begeht Euch zu diesem Kloster.***

*Betretet den Garten neben der Kirche. Dort findet ihr die Statue ihres Patrons, des Hl. Dominiks. Es ist die erste Statue auf der linken Seite. **Findet heraus, aus welchem Jahr sie stammt** – dabei hilft Euch die Aufschrift auf dem Sockel (die roten Zahlen sind römische Zahlen - zählt diese zusammen). Welches Datum ergibt sich daraus?*

rok/Jahr: _____

Až budete mít splněný poslední úkol, vraťte se zpět k Jihočeskému muzeu, kde jste vystupovali. Odsud vás ve 14:45 autobus odveze do již zmiňovaného bývalého Českého akciového pivovaru, dnešnímu Budvaru.

Habt ihr alle Aufgaben gelöst? Dann kehrt jetzt zu dem Südböhmischen Museum zurück, wo ihr ausgestiegen seid. Um 14:45 fährt euch der Bus von dort aus zu der schon erwähnten ehemaligen Tschechischen Aktienbrauerei, dem heutigen Budvar.